

TIIVIS PERUSTEOS KIELTEN REVITALISAATIOSTA

Lenore A. Grenoble ja Lindsay J. Whaley *Saving Languages. An introduction to language revitalization.* Cambridge: Cambridge University Press 2006. 231 s. ISBN 978-0-521-81621-2 (sidottu), 978-0-521-01652-0 (nidottu).

Kielten uhanalaistuminen ja uhanalais-
ten kielten revitalisaatio ovat nousseet
yhdeksi ajankohtaisimmista aiheista kie-
lentutkimuksen kentässä ja sen liepeillä.
Viime vuosina on ilmestynyt useita mie-
lenkiintoisia teoksia, joissa revitalisaatiota
on käsitelty niin yleisellä tasolla kuin eri
kielilyhteisöjen tarjoamien esimerkkien va-
lossa. LENORE GRENABLEN ja LINDSAY WHA-
LEYN teos *Saving Languages* jatkaa samoil-
la linjoilla. Kirjoittajat työskentelevät Dart-
mouthin yliopistossa, Grenoble venäjän
kielen ja kielitieteen professorina ja Whaley
klassisten kielten ja kielitieteen apulaispro-
fessorina/dosenttina. Tutkijoina Grenoblea
ja Whaleyta yhdistää uhanalaisuusteeman
lisäksi muun muassa kiinnostus tunguusi-
kieliin. Aiemmin he ovat toimittaneet yh-
dessä teoksen *Endangered Languages*
(1998).

Grenoble ja Whaley kunnianhimoise-
na tavoitteena on ollut luoda yleistajuinen
lähdeteos kielten elpymisestä ja elvyttämi-
sestä. He ovat tarkoittaneet kirjansa laajalle
lukijakunnalle, niin tutkijoille kuin muil-
lekin aiheesta kiinnostuneille, esimerkiksi
kieliaktivisteille ja poliitikoille. Jälkim-
mäistä kohderyhmää ajatellen kirjoittajat
esittävät tekstissä suosituksia, jotka kos-
kevat esimerkiksi ortografian laatimista ja
sopivan kielenopetusmallin kehittämistä.
Revitalisaatioon perehtyneelle kielentutki-
jalle *Saving Languages* sisältää paljon itses-
tänselvää tietoa. Toisaalta vastapainona on
tarpeeksi tuoretta tietoa ja näkökulmaa.

Kirjassa on seitsemän päälukua. Niistä
ensimmäinen käsittelee kielen revitalisaa-

tiota globaalina aiheena. Esille tulee pe-
rustietoa maailman kielten tilasta, kielen
tilan arvioimisesta, uhanalaisuudesta ja
aihepiirin terminologiasta. Toisessa luvus-
sa käsitellään revitalisaatiossa huomioon
otettavia tekijöitä. Makrotasolla näitä ovat
muun muassa valtion tuki, koulutuspolitiik-
ka ja alueellinen autonomia, mikrotasolla
puolestaan muun muassa kieliasenteet, in-
himilliset resurssit ja uskonto. Kolmas luku
keskittyy kielenelvytysmallien esittelyyn.
Esille tulevat täydellinen ja osittainen kie-
likylpy, paikalliskielen opettaminen toisena
kielenä, yhteisöpohjaiset ohjelmat, kieli-
mestari–oppilas-ohjelmat, kielen takaisin
ottaminen (*language reclamation models*)
ja kielen dokumentointi revitalisaatiotar-
koituksissa.

Neljäs luku koostuu neljästä tapaus-
tutkimuksesta, jotka koskevat Siperian
alkuperäiskieliä, Etelä-Amerikan shuaria,
Kanadan mohawkia sekä hawaijia. Maail-
manlaajuisesti tunnettu maorin kielen re-
vitalisaatioprosessi tulee lyhyesti esille jo
neljännessä luvussa täydellisen kielikylvyn
yhteydessä.

Viides luku koskee luku- ja kirjoitustai-
toa. Englannin kielen termi *literacy* on tässä
hieman hankalasti suomennettavissa; useis-
sa yhteyksissä sillä viitataan pikemminkin
kirjallisen kulttuurin ja kirjakielen olemas-
saoloon kuin luku- ja kirjoitustaitoon. Kir-
joittajat esittelevät eri luku- ja kirjoitustai-
tomalleja, kirjallisen kulttuurin merkitystä
kielen revitalisaatiossa ja paikallisten luku-
ja kirjoitustaito-ohjelmien luomista. Kuu-
des luku pureutuu ortografian ja standardi-

soinnin kysymyksiin. Seitsemäs, kaikista laajin luku käsittelee vähemmistökielen elpymiseen tähtäävän kieliohjelman luomista. Luvussa käydään läpi muun muassa hankkeen valmistelu, tavalliset ongelmat, sanaston päivittäminen, opettajakoulutus, teknologian merkitys ja ulkopuolisten rooli hankkeessa. Alkusanoissaan kirjoittajat mainitsevat ottaneensa kirjan rakenteessa huomioon sen, että jotkut lukijat lukevat ensimmäisenä tämän viimeisen luvun.

Kirjoittajat perustelevat luku- ja kirjoitustaidon ja ortografian osuuksien mukaan ottamista sillä, että kyseessä on monimutkainen mutta vähemmistökielen revitalisaation kannalta erittäin tärkeä kokonaisuus, jota revitalisaatiokirjallisuudessa on harvoin käsitelty syvällisesti. Mielestäni ratkaisu on onnistunut, vaikka se äkkiseltään tarkasteltuna luokkin teokseen eräänlaista hajanaisuutta. Rakenteellisista ratkaisuisista hieman ongelmalliselta tuntuu se, että kielen standardisoimista käsitellään sekä luku- ja kirjoitustaidon että ortografian yhteydessä. Viimeisessä luvussa taas käsitellään pitkälti jo aiempina esille tulleita aiheita, mitä selittää kirjoittajien ajatus luvun autonomisuudesta. Seitsemäs luku on kokonaisuudessaan onnistunut tiivistelmä revitalisaatiohankkeen edellytyksistä ja vaiheista.

Yksi teoksen vahvuus ovat lukuisat ja monipuoliset esimerkit eri vähemmistökielistä, joita tulee esille kautta koko teoksen. Kokonaan tapaustutkimuksista koostuvan neljännen luvun esimerkit edustavat mielenkiintoisesti hyvin erilaisia kieliä. Siperian alkuperäiskielten osuus erottuu

kuitenkin harmittavasti muista pintapuolisuudellaan ja historiaan painottumisellaan. Tämä johtunee pääasiassa siitä, ettei Venäjän vähemmistökielistä ole juuri olemassa tuoretta uhanalaisuus- ja revitalisaatiotutkimusta. Vastaavasti yksityiskohtaisimmin on kuvattu hawaijin kielen elpymistä, joka on yksi maailmanlaajuisesti tunnetuimpia ja tutkituimpia revitalisaatiotapauksia.

Grenoblen ja Whaley'n tekstiä leimaa kauttaaltaan ilahduttavan realistinen suhtautumistapa kielen revitalisaatioon. He korostavat sitä, että kielenpuhujayhteisön oma tahto on revitalisaation tärkein lähtökohta ja voimavara. Revitalisaation vaikeus tulee esille tuon tuosta, eikä suotta. Osoittavathan lukuiset esimerkit ympäri maailman, ettei revitalisaatio välttämättä johda vähemmistökielen merkittävään elpymiseen, vaikka edellytykset siihen olisivat periaatteessa olemassa. Revitalisaatio on pitkä ja vaativa prosessi, joka vaatii yhteisön sitoutumista, ulkopuolista tukea, tietoa ja asennetta. Toivottavasti Saving Languages voi osallistaa toimia tiedon ja inspiraation lähteenä uhanalaisten vähemmistökielten puhujayhteisöille. ■

ANNIKA PASANEN

Sähköposti: annika.pasanen@helsinki.fi

LÄHDE

GRENOBLE, LENORE A. – WHALEY, LINDSAY J. (toim.) 1998: *Endangered languages: Language loss and community response*. Cambridge: Cambridge University Press.